

transect

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK ► ADVIES

Transect-rapport 3212

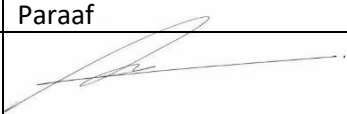
Overasselt, Hoogstraat 17

Gemeente Heumen

Archeologisch bureauonderzoek (BO) en inventariserend
Veldonderzoek (IVO), verkennende fase

Auteur	Drs. T. Nales
Versie	Versie 1.1
Projectcode	20120021
Datum	09-02-2021
Opdrachtgever	Buro SRO b.v. Sweerts de Landasstraat 50 6814 DG Arnhem
Uitvoerder	Transect Overijsselhaven 127 3433 PH Nieuwegein 4949014100
Onderzoeksmelding	Gemeente Heumen
Bevoegde overheid	Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODNR)
Adviseur bevoegde overheid	Transect, Nieuwegein
Beheer documentatie	Foto van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek (10-02-2021)
Voorblad	

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. A.A. Kerkhoven (Senior archeoloog)	12-02-2021	

ISSN: 2211-7067

© Transect, Nieuwegein

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van Buro SRO b.v. heeft Transect in februari 2021 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Hoogstraat 17 in Overasselt (gemeente Heumen). Het archeologisch vooronderzoek bestaat hier uit een Archeologisch Bureauonderzoek (BO) en een Inventariserend veldonderzoek (IVO). De vraagstelling van deze onderzoeken is het specificeren van de archeologische verwachting van het plangebied en het toetsen en aanvullen van deze verwachting door middel van waarnemingen in het veld.

- Op basis van het bureauonderzoek is vastgesteld dat het plangebied op een rivierduin ligt. Deze rivierduinen vormen over het algemeen relatief hoge en droge plekken, die reeds lang geschikt kunnen zijn geweest voor bewoning. Volgens Berendsen en Stouthamer (2001) dateert het duincomplex uit het Jonge Dryas, hetgeen betekent dat het in de laatste koude fase van het Pleistoceen is opgewaaid (vanaf circa 13000 jaar geleden). Sindsdien is het plangebied voor bewoning geschikt geweest, waarmee er in principe een hoge archeologische verwachting geldt op resten vanaf het Mesolithicum tot aan de Vroege Middeleeuwen. Vanaf de Late Middeleeuwen is het oude oppervlak van het rivierduin begraven geraakt als gevolg van de bemesting van oude bouwlanden, die rondom het toenmalige Overasselt zijn aangelegd. Deze bemesting vond plaats middels bemesting van plaggen en potstalmest; hierdoor kon het maaiveld geleidelijk verhogen en raakte eventueel oude resten in de top van de rivierduinafzettingen bedekt. Hoe dik dit humeuze dek is, is niet bekend, maar als het dik genoeg is geweest, zou het eventuele resten uit de periode Mesolithicum-Vroege Middeleeuwen hebben kunnen beschermd van latere bodemverstoringen.
- De verwachting op resten uit de Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd is laag. In de Late Middeleeuwen heeft het plangebied net buiten de historische kern van Overasselt gelegen. Bewoning zou in die tijd rondom de Valkstraat moeten liggen. Wel zijn resten van landgebruik te verwachten, in de vorm van akkerlagen toen het oude bouwland is aangelegd. Ook is het plangebied op historisch-topografisch kaartmateriaal in ieder geval sinds het begin van de 19e eeuw niet bebouwd geweest. De verwachting is dat dit eveneens het geval gaat zijn tot in de 16e eeuw: het plangebied bevindt zich immers niet binnen of nabij een historische bewoningskern. De verwachting op nederzettingenresten uit de Nieuwe tijd is zodoende laag.
- Op basis van het veldonderzoek is voor het zuidelijk deel van het plangebied een hoge archeologische verwachting vastgesteld. Deze conclusie is gebaseerd op de aanwezigheid van een intacte top van het rivierduinzand. In de top van het rivierduinzand bevindt zich een oude akkerlaag, waarop een oud bouwlanddek is aangelegd. In de oude akkerlaag en de top van het rivierduin zijn archeologische indicatoren aangetroffen in de vorm van aardewerkresten (Bronstijd-IJzertijd), houtskool en verbrand steen. De fragmenten aardewerk zijn verweerd, hetgeen mogelijk het gevolg is van verploeging. Vanwege de intactheid van de akkerlaag en de top van het rivierduinzand is het niet uitgesloten dat er toch nog grondsporen aanwezig zijn als onderdeel van een vindplaats. Dit is immers ook het geval gebleken tijdens het archeologisch onderzoek ten oosten van het plangebied (Gazenbeek, 2005). Daar werd een kuil met Bronstijd-aardewerk gevonden. Het is niet uitgesloten dat in het plangebied ook grondsporen uit die tijd aanwezig zijn, die deel uit maken van een groter nederzettingsterrein. Ook de aanwezigheid van archeologische resten uit andere perioden is niet uit te sluiten.
- Wat betreft het noordelijk deel van het plangebied is de verwachting naar beneden (laag) bij te stellen. Gezien de dichtheid en relatief jonge datering (1959) van de bebouwing en de relatief ondiepe ligging van het archeologisch relevante niveau (50-70 cm -Mv) in het plangebied is de kans zeer groot dat de top van het rivierduinzand onder de bebouwing verstoord is geraakt.

Advies

In het plangebied bestaat het voornemen delen van de bebouwing in het noorden van het plangebied te slopen en te renoveren tot een appartementencomplex. Ook in het zuiden zal op een onbebouwd deel van het plangebied een appartementencomplex worden aangelegd. Verdere ingrepen zijn op het terrein naar verwachting niet voorzien. Op grond van de resultaten van het onderzoek is voor het zuidelijk deel van het plangebied een hoge archeologische verwachting vastgesteld. Op het moment dat het appartementencomplex in het zuiden gerealiseerd zal worden is de verwachting dat eventuele resten daar verstoord zullen raken, aangezien deze resten reeds op 50 cm -Mv kunnen worden aangetroffen. Daarom verdient het de aanbeveling op het toekomstig bouwvlak van het appartementencomplex een vervolgonderzoek uit te voeren (100 m²). Dit kan het beste plaatsvinden door het uitvoeren van een proefsleuvenonderzoek met een doorstartmogelijkheid tot een opgraving. Deze kan vlak voor de bouw van het complex worden uitgevoerd. Hiervoor is op voorhand een door de gemeente beoordeeld en goedgekeurd Programma van Eisen (PVE) nodig, waarin de uitvoering en wijze van documentatie van het onderzoek staat vastgelegd.

In het kader van de herontwikkeling van de rest van het terrein worden geen aanvullende maatregelen voorgesteld. De sloop en verbouwing tot appartementencomplexen in het noorden van het plangebied vindt plaats in een gebied waarin de bodem reeds verstoord is. Wel adviseren wij om de opdrachtgever en de uitvoerder van de werkzaamheden er op te wijzen dat eventuele waardevolle archeologische toevalsvondsten die aan het licht komen tijdens de werkzaamheden, wettelijk gezien direct gemeld moet worden bij de bevoegde overheid (in deze de gemeente Heumen; Erfgoedwet 2016 artikel 5.10).

Het bovenstaande is een advies. Op basis van de resultaten van het onderzoek neemt het bevoegd gezag (de gemeente Heumen) een besluit over de eventuele omgang met archeologische waarden binnen het plangebied.

Inhoud

1. Aanleiding	7
2. Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek	8
3. Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied	9
4. Planvorming en consequenties toekomstig gebruik	11
5. Beleidskader	12
6. Landschap, geomorfologie en bodem	13
7. Bekende waarden	15
8. Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen	17
9. Gespecificeerde archeologische verwachting	22
10. Resultaten veldonderzoek	25
11. Beantwoording onderzoeksvragen	28
12. Conclusie en Advies	29
13. Geraadpleegde bronnen	31
Bijlage 1: Archeologische verwachtingskaart van de gemeente Heumen	33
Bijlage 2: Geomorfologische kaart	34
Bijlage 3: Stroomruggenkaart van Berendsen en Stouthamer (2001)	35
Bijlage 4: Hoogtekaart	36
Bijlage 5: Bodemkaart	37
Bijlage 6: Archeologische waardenkaart	38
Bijlage 7: Boorpuntenkaart	39
Bijlage 8: Foto's van de boringen	40
Bijlage 9: Boorbeschrijvingen	41

1. Aanleiding

In opdracht van Buro SRO b.v. heeft Transect¹ in februari 2021 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Hoogstraat 17 in Overasselt (gemeente Heumen). De aanleiding voor het onderzoek vormt de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de sloop van de bestaande bebouwing en de realisatie van een appartementencomplex in het gebied.

In het plangebied geldt in het bestemmingsplan *Kernen Heumen, Overasselt, Nederasselt en Molenhoek* een Waarde – Archeologische verwachting 1. Vanwege deze aanduiding is een archeologisch onderzoek verplicht bij bodemingrepen, die groter zijn dan 200 m² en dieper dan 40 cm -Mv reiken. Dit betekent dat gezien de omvang van de voorgenomen van de toekomstige ontwikkeling (circa 1200 m² met bodemingrepen dieper dan 40 cm -Mv) archeologisch vooronderzoek nodig is.

Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.1 en het Plan van Aanpak (Melman, 2021).

¹ Transect b.v. voldoet aan de eisen zoals gesteld in de kwaliteitsnorm 'BRL SIKB 4000', versie 4.1, en is gecertificeerd door middel van een procescertificaat. Transect b.v. is certificaathouder van de volgende protocollen: 'KNA Protocol 4001 Programma van Eisen', 'KNA Protocol 4002 Bureauonderzoek', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Overig', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Proefsleuven' en 'Protocol 4004 Opgraven', en staat geregistreerd bij het RCE en de SIKB.

2. Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek

Het archeologisch vooronderzoek bestaat uit een gecombineerd onderzoek, te weten een Archeologisch Bureauonderzoek (BO) en een Inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende fase.

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het specificeren van de archeologische verwachting, dat wil zeggen het aan de hand van beschikbare en nieuwe informatie over de archeologie, cultuurhistorie, geomorfologie, bodemkunde en grondgebruik, bepalen van de kans dat binnen het plangebied archeologische resten kunnen voorkomen. Hiervoor is onder andere het centraal Archeologisch Informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd, waarin de Archeologische Monumentenkaart (AMK) is opgenomen. Aanvullende (cultuur)historische informatie is verkregen uit divers voorhanden historisch kaartmateriaal. Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap zijn onder andere de bodemkaart en beschikbaar geologisch-geomorfologisch kaartmateriaal geraadpleegd. Deze gegevens zijn aangevuld met relevante informatie uit achtergrondliteratuur en van lokale amateurs of verenigingen.

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen en waar mogelijk bijstellen van de gespecificeerde archeologische verwachting, door het verzamelen van informatie over de feitelijke bodemopbouw, bodemreliëf en bodemintactheid in het plangebied. Hiermee ontstaat inzicht in de landschapsvormende processen en landschappelijke eenheden uit het verleden. Op basis hiervan kan een oordeel worden gegeven over waar, wanneer en in hoeverre het gebied in het verleden geschikt was voor de mens. Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd in de vorm van een booronderzoek (IVO-O). De toegepaste methodiek in het veld wordt beschreven bij de beschrijving van de veldresultaten (Hoofdstuk 10).

Het onderzoek probeert hiermee aan de hand van feitelijke informatie antwoord te geven op de volgende vragen:

- Hoe heeft het plangebied oorspronkelijk in het natuurlijk landschap gelegen?
- Zijn er binnen de bodemopbouw archeologisch relevante bodemniveaus te onderscheiden en hoe diep liggen deze?
- In hoeverre zijn de archeologisch relevante bodemniveaus nog intact (verstoring, erosie, afdekkend substraat)?
- Wat is de archeologische verwachting van het plangebied en in hoeverre is deze te differentiëren in laag, middelhoog en hoog?

Het resultaat van het archeologisch vooronderzoek is dit rapport met een conclusie omtrent het risico dat eventueel aanwezige archeologische waarden in het plangebied worden verstoord als gevolg van de voorgenomen plannen. Op basis van dit rapport neemt het bevoegd gezag een beslissing in het kader van de vergunningverlening of planprocedure. Het rapport bevat waar mogelijk gegevens over de – verwachte – aan- of afwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden. Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform protocol 4002 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1 (KNA 4.1). Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd conform protocol 4003 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 4.1 (KNA 4.1).

3. Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied

Gemeente	Heumen
Plaats	Overasselt
Toponiem	Hoogstraat 17
Kaartblad	46A
Centrumcoördinaat	182.694 / 419.207

Binnen het archeologisch bureauonderzoek is onderscheid gemaakt in het plangebied en het onderzoeksgebied. Het plangebied is het gebied waarin de geplande bodemingrepen zullen plaatsvinden. Het onderzoeksgebied omvat het plangebied en een deel van het direct omringende gebied en wordt bij het onderzoek betrokken om tot een beter inzicht te komen in de archeologische, (cultuur)historische en bodemkundige situatie in het plangebied. Het onderzoeksgebied beslaat in dit geval een straal van circa 500 meter rond het plangebied.

Het plangebied omvat een bedrijfsterrein aan de Hoogstraat 17 in Overasselt (gemeente Heumen). ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1. Kadastraal omvat het plangebied perceel OVA00 Sectie C nummer 2102 en 2141. In het noorden grenst het plangebied aan de Hoogstraat en in het zuiden aan de Boterbosstraat. De overige begrenzingen worden gevormd door de perceelsgrenzen van de aanliggende kavels. In totaal beslaat het plangebied een oppervlakte van 1200 m².

4. Planvorming en consequenties toekomstig gebruik

Kader	Aanvraag omgevingsvergunning
Oppervlakte plangebied	1200 m ²
Oppervlakte te wijzigen gebied	1200 m ²
Planvorming	Realisatie appartementencomplexen
Bodemverstorende werkzaamheden	Sloop (110 m ²) Nieuwbouw (100 m ²) Herinrichting buitenruimte
Diepte verstoring	>40 cm -Mv

In het plangebied bestaat het voornemen drie appartementencomplexen te realiseren. Hiertoe zal in het plangebied een deel van de aanwezige bebouwing worden gesloopt en een deel worden gerenoveerd om hiertoe dienst te doen. Ook vindt sloop plaats om over het plangebied een doorgang te creëren tussen de Hoogstraat, waarlangs twee appartementencomplexen zullen worden gebouwd en de Boterbosstraat, waarlangs er één ligt. Daaromheen worden parkeerplaatsen en tuinen ingericht. Een inrichtingstekening van de toekomstige situatie is weergegeven in figuur 2. Voor de twee noordelijke twee appartementengebouwen vindt alleen sloop plaats: in totaal zal van hier circa 110 m² gesloopt worden. De nieuwbouw in het zuiden omvat 100 m². In hoeverre voor de herontwikkeling bodemingrepen plaats zullen vinden, is nog niet bekend. Er zijn nog geen technische ontwerptekeningen. De verwachting is echter dat de herontwikkeling in het plangebied grondverstoring met zich mee zal brengen, waarbij eventueel aanwezige archeologische waarden worden aangetast.

Figuur 2: Tekening van het plangebied (bron: Buro SRO).

5. Beleidskader

Onderzoekskader	Aanvraag omgevingsvergunning
Beleidskader	Bestemmingsplan <i>Kernen Heumen, Overasselt, Nederasselt en Molenhoek</i>
Onderzoeksgrens	200 m ² en dieper dan 40 cm –Mv

In 1992 heeft Nederland het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed ondertekend; ook wel het Verdrag van Malta of Valletta genoemd, naar het eiland en de plaats waar het is ondertekend. Het Verdrag is in 1998 geratificeerd en op 1 september 2007 via de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) geïmplementeerd. De Wamz is een wijzigingswet en omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988, de Wet Milieubeheer, de Ontgrondingenwet en de Woningwet, op grond waarvan overheden onder andere bij bodemingrepen verplicht rekening moeten houden met het behoud van archeologische waarden. Sinds juli 2016 (Erfgoedwet) is het behoud en beheer van het Nederlandse erfgoed geregeld door één integrale Erfgoedwet. De omgang met archeologie in de fysieke leefomgeving zal in de nieuwe Omgevingswet worden geregeld, die in 2022 in werking zal treden.

In het bestemmingsplan “Kernen Heumen, Overasselt, Nederasselt en Molenhoek” heeft het plangebied Waarde – Archeologische verwachting 1 (bron: www.ruimtelijkeplannen.nl). Deze waarde is gebaseerd op de gemeentelijke verwachtingskaart (Keunen, e.a., 2013; bijlage 1). Hierop heeft het plangebied een hoge archeologische verwachting.

Bij bouwwerken en/of bodemingrepen die groter zijn dan 200 m² én dieper reiken dan 40 cm -Mv is daarom archeologisch (voor)onderzoek noodzakelijk. Gezien het grotere verstoringsoppervlakte en -diepte betekent dat in dit geval er in het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning een archeologisch (voor)onderzoek noodzakelijk is (zie hoofdstuk 4).

In het kader van de omgevingsvergunning dient de aanvrager een rapport aan de gemeente te overleggen, waarin de archeologische waarde van het plangebied naar het oordeel van Burgemeester en Wethouders in voldoende mate is vastgesteld. Afhankelijk van de uitkomsten van het archeologisch (voor-)onderzoek dat hiervoor nodig is, kunnen aan de ontwikkeling regels worden verbonden ter behoud van belangrijke archeologische waarden. Deze kunnen bestaan uit technische aanpassingen of een veiligstellende opgraving. Het archeologisch vooronderzoek kan hiertoe worden uitgebreid met een al dan niet gecombineerd karterend en waarderend onderzoek, zodat op basis van de KNA-waarderingsystematiek een waardestelling kan worden opgemaakt.

6. Landschap, geomorfologie en bodem

Archeoregio	Utrechts-Gelders rivierengebied
Geomorfologie	Onbekend
Maaiveld	9,2 m NAP
Bodem	Hoge bruine enkeerdgronden
Grondwater	GWT-VII*

Landschap

Overasselt bevindt zich in het zuidelijk deel van het rivierengebied, 700 m ten noorden van de Maas. Dit gebied bestaat uit fluviatiele afzettingen van de Rijn en de Maas. Tijdens het Saalien (238000 tot 126000 jaar geleden) heeft zich een ijsfront gevormd langs de lijn Utrecht - Nijmegen, waarlangs de Rijn en de Maas hebben gestroomd. De rivieren kenmerkten zich door een brede riviervlakte, waarbinnen de riviergeulen in een verwilderd ("vlechtend") patroon verspreid lagen. In de riviervlakte werd door deze geulen grof zand en grind afgezet, dat geologisch gezien wordt gerekend tot het Formatie van Kreftenheije (De Mulder e.a., 2003). Overasselt en het plangebied lag toen in een riviervlakte (Berendsen, 2008).

Tijdens het Allerød-interstadiaal (tussen 14000 en 13000 jaar geleden) begon dit enigszins te veranderen toen het klimaat geleidelijk begon te verbeteren. Deze klimaatsverbetering leidde tot een toenemende vegetatie en tot een beter verdeelde afvoer van rivierwater door een beperkt aantal geulen. De riviergeulen begonnen te kronkelen (meanderen) en sneden zich in de riviervlakte, waardoor langzamerhand een rivierdal ontstond. In het dal werd tijdens overstromingen zogenaamd "Hochflutlehm" afgezet, ook wel bekend als het Laagpakket van Wijchen, Formatie van Kreftenheije (De Mulder e.a., 2003). In delen van het landschap kunnen deze afzettingen nog aan het oppervlakte liggen (Berendsen, 2008). Daarna trad nog een koude periode op (de Jonge Dryas, 13000 - 11700 jaar geleden), waardoor in Nederland weinig vegetatie aanwezig was. Hierdoor kon door wind gemakkelijk zand worden verplaatst en konden zandverstuivingen plaatsvinden (Stouthamer e.a., 2015). Door deze verstuivingen hebben zich rivierduinen kunnen vormen vanuit de vlechtende rivierafzettingen van de Formatie van Kreftenheije. De rivierduinen worden gerekend tot Het Laagpakket van Delwijnen uit de Formatie van Boxtel en liggen, indien aanwezig, op het Laagpakket van Wijchen (Berendsen 2008). De hogere rivierduinen zijn niet door jonger sediment afgedekt en hebben altijd boven het rivierenlandschap uitgestoken. Dit maakte deze rivierduinen zeer geschikt voor bewoning en landgebruik in het verleden.

Aan het oppervlakte kunnen ook Holocene afzettingen voorkomen. Deze zijn afgezet door voorlopers van de huidige Rijn en Maas en worden gerekend tot de Formatie van Echteld. Deze afzettingen kunnen worden onderscheiden tussen stroomgordelafzettingen, komafzettingen, crevasseafzettingen en dijkdoorbraakafzettingen (Berendsen, 2008).

Geologie en lithologie

Volgens boring B46A0057 uit het Dinoloket van TNO ligt op 40 m oostelijk van het plangebied zand, dat tot 180 cm -Mv tot de Formatie van Echteld behoort (holocene rivierafzettingen). Daaronder is sprake van matig grof zand, dat tot de Formatie van Kreftenheije behoort (pleistocene rivierafzettingen).

Geomorfologie

Op de geomorfologische kaart is het plangebied niet gekarteerd vanwege de ligging in bebouwd gebied (bijlage 2). Ten noorden van de bebouwde kom bevindt zich een terrasvlakte, die ontstaan is door rivierwerking en vervlakt is door overstromingsmateriaal (kaartcode 2M42yov). Ten westen en zuiden van de bebouwde kom van Overasselt ligt een zone met dekzandwelingen (kaartcode 3L51yc).

Volgens de Paleogeografische kaart van het Rivierengebied ligt er geen stroomrug in het plangebied (Cohen e.a., 2012, niet afgebeeld).

Volgens Berendsen en Stouthamer (2001) bevindt het plangebied zich op een riviercomplex uit het Jonge Dryas (waarbij dus onder het rivierduinzand het Laagpakket van Wijchen en oudere Kreftenheije afzettingen te verwachten zijn, bijlage 3).

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)

Op basis van het AHN valt af te leiden dat het maaiveld in het plangebied op 9,2 m NAP ligt (bron: www.ahn.nl; versie 3; bijlage 3). Het maaiveld binnen het plangebied is relatief vlak en vertoont weinig verschillen. Dit is mede het gevolg van de ligging in de bebouwde kom, waarbinnen het reliëf voornamelijk kunstmatig is. Ten opzichte van de directe omgeving maakt het plangebied deel uit van een wat hoger gelegen strook langs de Hoogstraat en de kern van Overasselt. Mogelijk wordt de hoge ligging ervan veroorzaakt door de aanwezigheid van een rivierduin in de ondergrond.

Bodem en grondwatertrap

Op de bodemkaart valt het plangebied binnen een zone waarin (grofzandige) hoge bruine enkeerdgronden verwacht worden (kaartcode bEZ30; bijlage 5). Deze gronden werden vanaf de Late Middeleeuwen op veelal middelhoge tot hoge zandgronden aangelegd op de plek waar oorspronkelijk oude bouwlanden lagen (Berendsen, 2005). Door het bemesten van de bouwlanden met aardmest uit de potstallen, vermengd met graszoden, heideplaggen of zand en bosstrooisel, konden dergelijke enkeerdgronden ontstaan (De Bakker, 1966). Enkeerdgronden kenmerken zich daardoor door een meer dan 50 cm dikke, donkere humeuze bovenlaag (Berendsen, 2000). Archeologisch gezien zijn deze gronden bijzonder, doordat hun aanwezigheid het oude, begraven oppervlak van vóór de Late Middeleeuwen (en daarmee tevens het archeologisch relevante niveau) kan hebben behoed voor tal van verstoringen. Aan de basis van het opgebrachte humeuze dek kunnen in de top van het (rivierduin)zand in- en uitspoelingslagen aanwezig zijn als gevolg van bodemvorming (Bw, BC- en E-horizonten). De aanwezigheid van dergelijke lagen zijn indicatief voor de mate van intactheid van de bodem.

De grondwatertrap in het plangebied is VII* (op de bodemkaart). Dit duidt over het algemeen op relatief droge gronden waarbij de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) gemiddeld onder de 80 cm -Mv aangetroffen kan worden. De asterix als aanvulling op de grondwatertrap is een aanduiding voor sterke regulering van het grondwater in het gebied. Meestal zorgt deze regulering voor een verdere verdroging van de bodem. Met dergelijke lage grondwaterstanden en droge omstandigheden zullen in het plangebied alleen anorganische archeologische resten te verwachten zijn. Onverbrande organische resten zullen als gevolg van oxidatie en zure omstandigheden in de bodem binnen 80 cm – Mv grotendeels zijn verdwenen.

7. Bekende waarden

Wettelijk beschermd monument	Nee
AMK terrein	Nee
Archeologische waarden en/of informatie	Ja

Wettelijk beschermde status

Het plangebied heeft volgens het centraal archeologisch informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geen archeologisch wettelijk beschermde status.

Archeologische Monumentenkaart (AMK)

Het plangebied is niet opgenomen op de Archeologische MonumentenKaart (AMK).

Archeologische verwachting

Op de gemeentelijke verwachtingskaart kent het plangebied een hoge archeologische verwachting.

Bekende archeologische waarden

Het plangebied is niet eerder onderzocht. Ook zijn in het plangebied geen vondstmeldingen bekend. Wel is binnen 200 m rondom het plangebied informatie over onderzoeken en vondsten aanwezig (bron: Archis3).

Vondstmelding 3130830100: 50 m ten oosten van het plangebied is een melding gedaan van een kogelpot gedateerd tot de Late Middeleeuwen, gevonden bij de Nederlands Hervormde Kerk.

Onderzoeksmelding 2081079100, 2070970100: 50 m ten oosten van het plangebied is in de Hoogstraat in het kader van de aanleg van een riolering een archeologisch onderzoek door middel van boringen uitgevoerd. In de boringen zijn meerdere archeologische indicatoren aangetroffen, tot op een diepte van maximaal 1,3 m -Mv. Deze indicatoren wijzen op bewoning uit het Mesolithicum, Neolithicum, Bronstijd/IJzertijd, mogelijk Romeinse Tijd, en de Late Middeleeuwen. Wel zijn de vondsten afkomstig uit een verstoorde context (tot 70 cm -mv, Ras, 2001). Er werden echter nog wel archeologische resten onder de verstoringen verwacht, daarom is een archeologische begeleiding uitgevoerd. Hierbij werden twee sporen aangetroffen, een paalkuil uit de 20ste eeuw en een kuil met daarin aardewerk, huttenleem en natuursteen uit de Bronstijd (Gazenbeek, 2005). De context van deze grondsporen is echter vanwege de beperkte omvang van het onderzoek onduidelijk.

Onderzoeksmelding 2317648100: 40 m ten noorden van het plangebied is aan de Lijsterstraat een gecombineerd verkennend en karterend booronderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 2317656100). Uit het booronderzoek blijkt dat de bodemopbouw bestaat uit vlechtende rivierafzettingen van de Rijn / Maas, bedekt met een 100 tot 150 cm dik pakket rivierduinafzettingen. In het grootste deel van het gebied vindt onder de bouwvoor echter direct een overgang plaats naar het oorspronkelijk moedermateriaal (C-horizont) waardoor het gebied is geclassificeerd als verstoord (Ten Broeke, 2012).

Onderzoeksmelding 2177048100 (2233278100 en 2188153100): 70 m ten oosten van het plangebied is aan het Merelnest een inventariserend veldonderzoek door middel van boringen uitgevoerd. Uit het booronderzoek blijkt dat de bodem bestaat uit rivierduinzand (tot 2 m -Mv), met op de C-horizont een opgebracht puinpakket van 50 tot 170 cm dik. De verwachte bruine enkeerdgrond is niet aangetroffen. Op grond hiervan is in dit gebied de verwachting naar laag bijgesteld (Kremer, 2008).

Tot slot, bevindt zich 200 m ten oosten van het plangebied een terrein van zeer hoge waarde (AMK terrein 48). Binnen dit terrein van waarde worden archeologische resten verwacht die in verband staan met een Middeleeuwse kerk. Van de kerk is alleen het koor overgebleven. De middeleeuwse kerk stond 50 m ten oosten van het plangebied. Deze kerk heeft waarschijnlijk zijn oorsprong in de 10^e eeuw. In de jaren 80 van de 20ste eeuw zijn de resten van de kerk gerestaureerd, waarbij de funderingen van de toren en het schip aangetroffen zijn. Van de aangetroffen funderingen is een vondstmelding gemaakt (vondstmelding 2906315100). Binnen het gebied heeft in 2020 een archeologisch onderzoek plaatsgevonden in het kader van de nieuwbouw van een woning. Tijdens dit onderzoek, een boring en daaropvolgend proefsleuven en een opgraving, is de aanwezigheid van meerdere nederzettingenfasen in het gebied aangetoond uit de periode IJzertijd-Late Middeleeuwen. Bijzonder is de vondst van een middeleeuwse spitsgracht aan de rand van het terrein. Mogelijk behoort deze tot een omgrachting rondom de kerk die verder oostelijk van het onderzochte terrein aanwezig is (onderzoeksmeldingen 4676100100, 4726694100; Van Bussel, *in prep.*).

Informatie uit overige bronnen

Er is geen informatie uit overige bronnen verkregen.

Samengevat valt uit de onderzoeken af te leiden dat het plangebied op een rivierduin gelegen is. Rivierduinen in het rivierengebied zijn doorgaans altijd hoger en droger gelegen gebieden binnen een overwegend vochtige omgeving geweest, die hierdoor uitermate geschikt waren voor bewoningsactiviteiten. Dit blijkt onder meer ook uit de verschillende vondsten, die in de omgeving van het plangebied aanwezig zijn. Ten westen van het plangebied is reeds een grondspoor uit de Bronstijd gedocumenteerd, hetgeen op de aanwezigheid van een nederzettingsterrein kan wijzen uit de tijd. De kans dat deze doorloopt in het plangebied is groot. Ook resten uit andere perioden zijn niet uit te sluiten. Afhankelijk of deze resten onder een oud bouwlanddek begraven liggen, kunnen ze goed geconserveerd zijn, zoals uit een paar onderzoeken is gebleken.

8. Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen

Historische bebouwing	Nee
Historisch gebruik	Bebouwd
Huidig gebruik	Braak
Bodemverstoringen	Graafwerkzaamheden

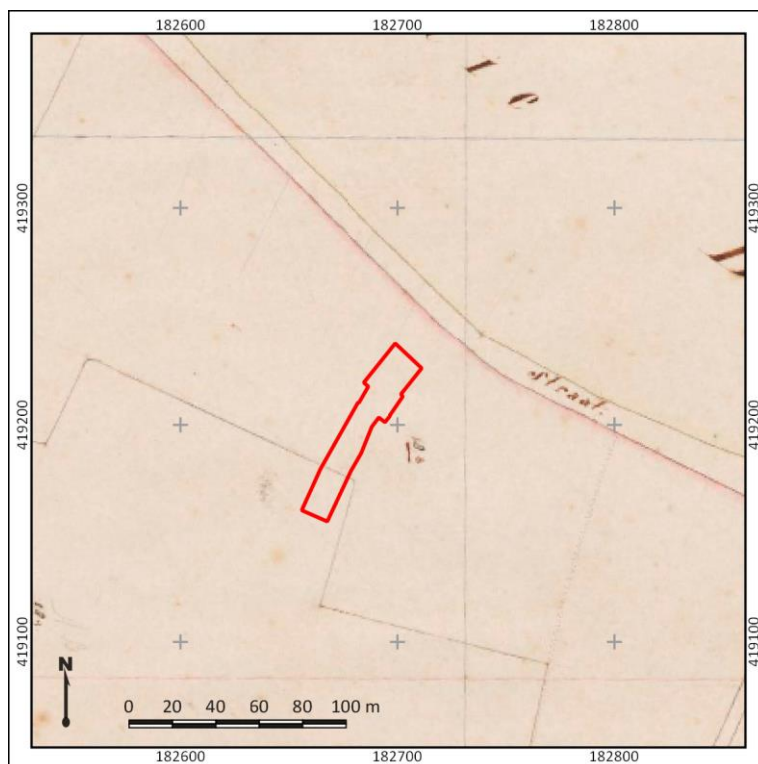
Historische situatie

Overasselt ligt op een relatief hoger rivierduin. De oorsprong van het dorp gaat vermoedelijk terug tot in de 9^e eeuw, toen een Franse Abdij het gebied in handen had. De kerk aan de Valkstraat werd in de 10e eeuw gesticht. Daaromheen ontstond de eerste bebouwing, die vermoedelijk bestond uit enkele verspreide boerderijen. Rondom het dorp lagen oude bouwlanden, die werden doorsneden door enkele oude wegen. De Hoogstraat vormde hier één van. Op de oudst geraadpleegde kaart, het Kadastrale Minuutplan uit de periode 1811-1832 (figuur 3) is te zien dat het plangebied op een perceel ten zuiden van de Hoogstraat ligt. Er is binnen het plangebied geen bebouwing ingetekend: het plangebied is volgens de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafelen behorend bij de kaart als bouwland in gebruik. Dit beeld verandert in de loop van de 19^e eeuw niet. Pas in het begin van de 20^e eeuw verschijnt er parallel aan de Hoogstraat bebouwing, zo ook in het noorden van het plangebied. Ten oosten van het plangebied verschijnt de Rooms-Katholieke kerk. Dit beeld blijft nagenoeg onveranderd tot in de jaren '70 van de 20^e eeuw. Vanaf dan worden wegen aangelegd (waaronder de Boterbosstraat) en is te zien hoe de bebouwing in en rondom het plangebied verdicht. Dit is ook het geval binnen het plangebied. De huidige bebouwing in het plangebied dateert uit 1959, het pand direct ten oosten van het plangebied uit 1935 (bron: bagviewer.kadaster.nl). Deze situatie verandert sindsdien niet meer, met uitzondering van enkele verbouwingen die aan de bebouwing in het verleden hebben plaatsgevonden.

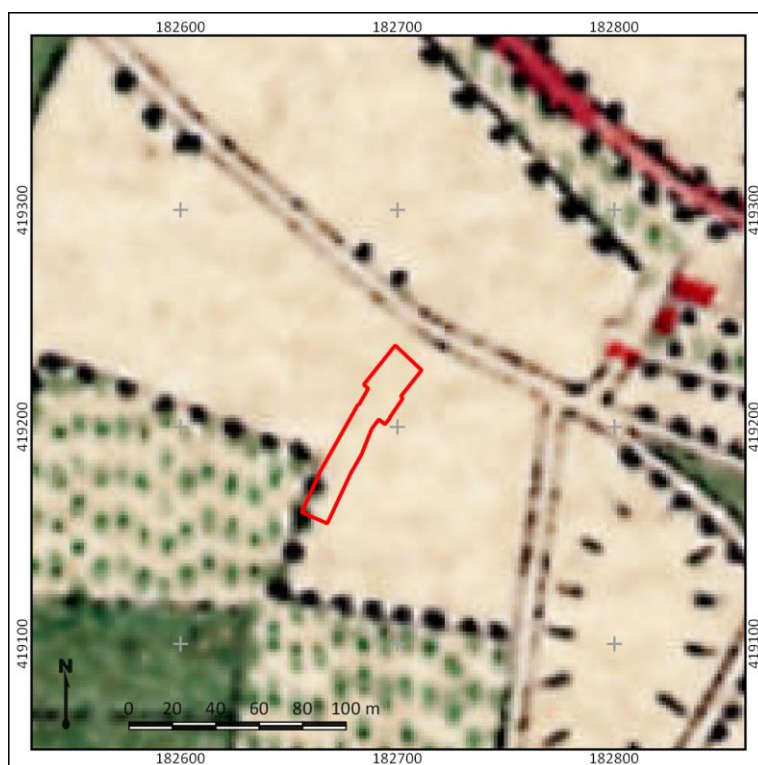
Huidig gebruik en bodemverstoringen

Het plangebied is in gebruik als bedrijfsterrein, waarbij in het noorden bebouwing aanwezig is. In het zuiden is sprake van een parkeerterrein.

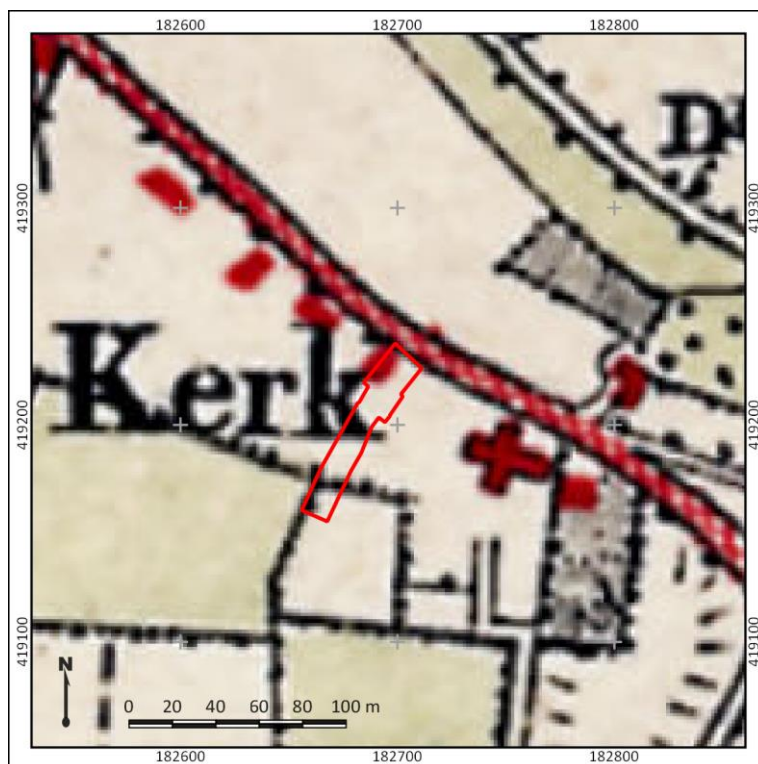
- Van de oorspronkelijke bebouwing zijn geen tekeningen. Wel zijn verbouwingstekeningen beschikbaar gesteld (uit 1967, 1968, 2001 en 2009; bron: Bouwarchief gemeente Heumen, via opdrachtgever). Hieruit valt af te leiden dat onder de pui van de winkel een kruipruimte en een kleine kelder aanwezig zijn. De rest van de bebouwing staat op poeren, waarvoor tot een diepte van circa 80 cm -Mv gegraven is. Van het gebied buiten de bebouwing is geen informatie beschikbaar over de aanwezigheid van verstoringen.
- Er is ten aanzien van milieuverontreinigingen of saneringen, die geleid hebben tot bodemverstoringen, in het Bodemloket geen informatie aanwezig (bron: www.bodemloket.nl).

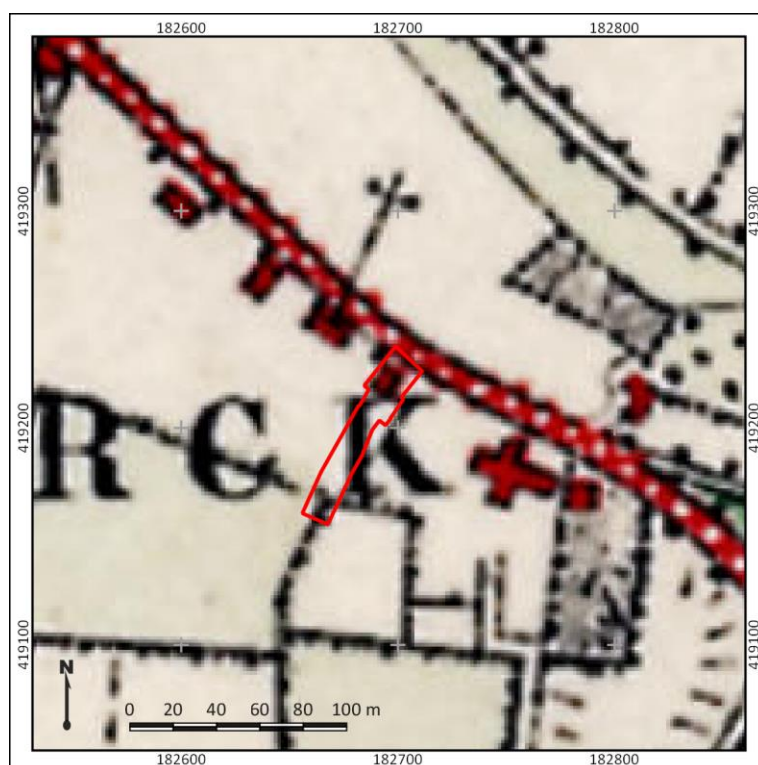
Figuur 3: Uitsnede van de kadastrale Minuut uit 1811-1832. Het plangebied is weergegeven met rode lijnen (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

Figuur 4: Uitsnede van een topografische kaart uit 1880. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).

Figuur 5: Uitsnede van een topografische kaart uit 1900. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).

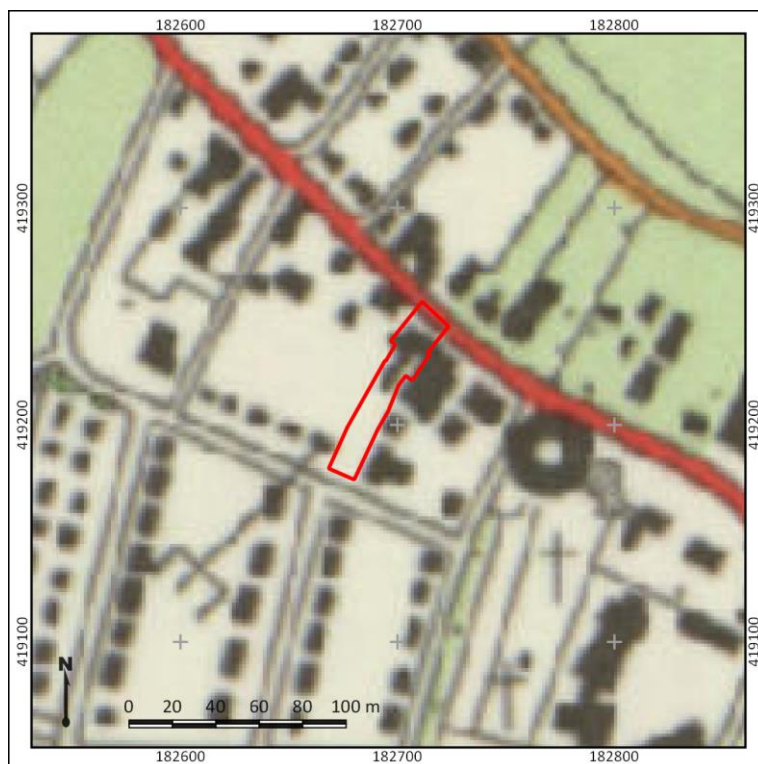
Figuur 6: Uitsnede van een topografische kaart uit 1925. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).

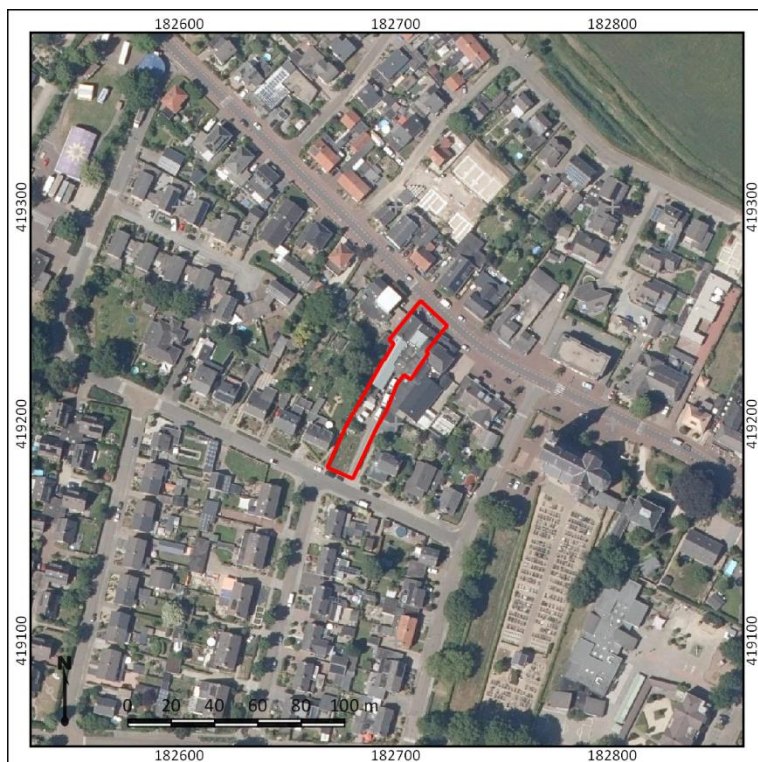
Figuur 7: Uitsnede van een topografische kaart uit 1950. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).

Figuur 8: Uitsnede van een topografische kaart uit 1975. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).

Figuur 9: Uitsnede van een topografische kaart uit 1995. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).

Figuur 10: Luchtfoto uit 2018 (bron: www.pdok.nl).

9. Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van het bureauonderzoek is vastgesteld dat het plangebied op een rivierduin ligt. Deze rivierduinen vormen over het algemeen relatief hoge en droge plekken, die reeds lang geschikt kunnen zijn geweest voor bewoning. Volgens Berendsen en Stouthamer (2001) dateert het duincomplex uit het Jonge Dryas, hetgeen betekent dat het in de laatste koude fase van het Pleistoceen is opgewaaid (vanaf circa 13000 jaar geleden). Sindsdien is het plangebied voor bewoning geschikt geweest, waarmee er in principe een hoge archeologische verwachting geldt op resten vanaf het Mesolithicum-Vroege Middeleeuwen. Vanaf de Late Middeleeuwen is het oude oppervlak van het rivierduin begraven geraakt als gevolg van de bemesting van oude bouwlanden, die rondom het toenmalige Overasselt zijn aangelegd. Deze bemesting vond plaats middels bemesting van plaggen en potstalmest; hierdoor kon het maaiveld geleidelijk verhogen en raakte eventueel oude resten in de top van de rivierduinafzettingen bedekt. Hoe dik dit humeuze dek is, is niet bekend, maar als het dik genoeg is geweest, zou het eventuele resten uit de periode Mesolithicum-Vroege Middeleeuwen hebben kunnen beschermd.

De verwachting op resten uit de Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd is laag. In de Late Middeleeuwen is het plangebied net buiten de kern van Overasselt gelegen. Bewoning zou in die tijd rondom de Valkstraat moeten liggen. Wel zijn resten van landgebruik te verwachten, in de vorm van akkerlagen toen het oude bouwland is aangelegd. Ook is het plangebied op historisch-topografisch kaartmateriaal in ieder geval sinds het begin van de 19^e eeuw niet bebouwd geweest. De verwachting is dat dit eveneens het geval gaat zijn tot in de 16^e eeuw: het plangebied bevindt zich immers niet binnen of nabij een historische bewoningskern. De verwachting op nederzettingenresten uit de Nieuwe tijd is zodoende laag.

Complextypen

In het plangebied kunnen nederzettingssporen worden aangetroffen, hetzij in de vorm van (seizoensgebonden) jachtkampementen, hetzij in de vorm van verhoogde huisplaatsen (boerderijen). Jachtkampementen kenmerken zich door een dichte vondstenstrooiing van onder andere fragmenten bewerkt vuursteen, hetgeen met name afhankelijk is van de langdurigheid en/of intensiteit van eventuele bewoning op die plek. De omvang ervan kan variëren tussen circa 100 en 1000 m². De aanwezigheid hiervan is in eerste instantie afhankelijk van de intactheid van de top van het dekzand in het gebied.

Wat betreft verhoogde huisplaatsen kenmerken deze zich naar verwachting door de aanwezigheid van een cultuurlaag in de top van het veen. Hierin zijn afvalresten aanwezig in de vorm van aardewerk, al dan niet verbrand bot en baksteenresten. Ook zullen in deze lagen grondsporen aanwezig zijn als onderdeel van palen van structuren (huizen, bijgebouwen) en afval- en beerkuilen en waterputten.

De gespecificeerde archeologische verwachting is nader weergegeven in onderstaande tabel 1.

Prospectiekenmerken en zoekstrategie

Op basis van de tijdens het bureauonderzoek verworven resultaten en de hierop volgende archeologische verwachting zijn vindplaatsen te verwachten die zich kenmerken door een cultuurlaag of met een grote vondstdichtheid. Dit is gebaseerd op het uiterlijk van de vindplaatsen die in de omgeving van het plangebied zijn vastgesteld. De exacte diepte waarop een cultuurlaag of vondsten liggen, is vermoedelijk vanaf 40 cm, direct onder de bouwvoor. Om binnen het plangebied de archeologische verwachting te toetsen en bij te stellen, dienen de mate van intactheid van de bodem en de lithologische opbouw van de ondergrond te worden vastgelegd. Ook kunnen eventueel aanwezige archeologische resten met boringen worden opgespoord, aangezien ze zich kenmerken door de aanwezigheid van een laag of een dichte vondstconcentratie. Dit kan plaatsvinden door

middel van een verkennend en karterend booronderzoek. Op grond van dit onderzoek kan dan een uitspraak worden gedaan of en in hoeverre archeologische resten te verwachten zijn.

Tabel 1: Gespecificeerde archeologische verwachtingstabel

Archeologische verwachting			Reden
1	Datering	Hoog	Mesolithicum-Vroege Middeleeuwen
		Laag	Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd
			Resten kunnen zich bevinden in de top van het rivierduinzand. Het is onbekend of de top van dit zand in het plangebied nog intact aanwezig is.
			Het plangebied bevindt zich buiten de oorspronkelijk middeleeuwse kern van Overasselt. Op basis van topografisch kaartmateriaal lag het in een gebied met bouwlanden. Waarschijnlijk is dit altijd zo geweest. Bewoningssporen zijn daarom niet te verwachten. Wel kunnen sporen van landbewerking aanwezig zijn. Op basis van historische kaarten verschijnt rond 1900 de eerste bebouwing in het gebied, aan de Hoogstraat.
2	Complexiteit	Nederzettingen (jachtkamp), huisplaatsen, sporen van landgebruik	
3	Omvang	100-1000 m ² (omvang jachtkamp); 500-2000 m ² (omvang huisplaats, algemeen)	
4	Diepteligging	Top van het dekzand (>40 cm -Mv)	
5	Gaafheid en conservering	+/-	De top van het rivierduin kan goed bewaard zijn gebleven onder een oud bouwlanddek, dat in de Middeleeuwen is opgebracht. De aanleg van bebouwing kan echter tot verstoring ervan hebben geleid.
6	Locatie	Onbekend, op dit moment het hele plangebied.	
7	Uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren)	Vindplaatsen kenmerken zich naar verwachting door grondsporen, vondsten of cultuurlagen.	
8	Mogelijke verstoringen	Zie .5	

10. Resultaten veldonderzoek

Onderzoeksmethodiek

Het doel van het booronderzoek is het toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting in het plangebied, zoals deze is opgesteld in Hoofdstuk 9. Hiertoe is in het plangebied een verkennend en karterend booronderzoek uitgevoerd (conform het opgestelde Plan van Aanpak; Melman, 2021). De boringen zijn daarbij gebruikt om zowel de mate van intactheid van de bodem als de bodemopbouw zelf te bepalen. In totaal zijn in het plangebied drie boringen gezet (boring 1-3). Ruimte voor meer boringen was er vanwege de aanwezigheid van bebouwing en verharding in het noordelijk deel van het plangebied niet. De locaties van de boringen zijn weergegeven op kaart in bijlage 7.

De boringen hebben een diepte van maximaal 170 cm –Mv en zijn handmatig gezet met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boringen zijn gefotografeerd en beschreven volgens de NEN5104 en de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB; SIKB 2008). Enkele foto's van de boringen zijn terug te vinden in bijlage 8, de beschrijvingen in bijlage 9. Na beschrijving is met een 15 cm Edelmanboor van het archeologisch relevante niveau extra grondmonsters genomen. Deze zijn op kantoor nat gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 2 mm. Het residu is gedroogd en onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (resten aardewerk, bewerkt steen, houtskool en al dan niet verbrand bot). De locatie van de boringen is met een meetlint bepaald aan de hand van de bestaande topografie in het plangebied. De hoogteligging van de boringen is bepaald aan de hand van het AHN (bijlage 4).

Veldwaarnemingen

Het plangebied betreft een winkel-woning aan de Hoogstraat 17, een met klinkers en beton verhard achterterrein en een kleine weide. Vanwege sneeuwval ten tijde van het onderzoek zijn verder weinig waarnemingen van het plangebied te doen. Wel is geconstateerd dat het volledig noordelijk deel van het plangebied bebouwd is, met uitzondering van een kleine gang van 50 cm breed tussen de slagerij en de woning. Ten zuiden van de bebouwing staat een loods en enkele containers. Ook is achter de slagerij een put aanwezig. Deze wijst op een lokale verstoring door vergraving. Reliëf-verschillen aan het maaiveld zijn binnen het plangebied niet waarneembaar. Foto's van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek zijn weergegeven in figuur 11.

Figuur 11: Foto's van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek (10-02-2021).

Lithologie en bodemopbouw

- Onder in de boringen vanaf een diepte van 130-150 cm -Mv is zeer grof zand aangetroffen (8,0 tot 7,6 m NAP). Vanwege de grofheid zijn de boringen hierin gestaakt. Het grind is grijs van kleur, slecht gesorteerd en is vermoedelijk afgezet onder invloed van vlechtende rivieren, die hier tegen het einde van het Pleistoceen als onderdeel van de Maas hebben gelopen. Geologisch gezien behoren de afzettingen tot de Formatie van Kreftenheije.
- Op het grove zand ligt vanaf een diepte van 75-125 cm -Mv matig grof bruingrijs zand (7,9-8,5 m +NAP). Het zand is zwak siltig en kalkloos. Vermoedelijk betreft het sediment rivierduinzand.
- De top van het rivierduinzand kleurt bruin. Deze bruinkleuring is vermoedelijk het gevolg van een antropogene vermengen van het duinzand met historische landbewerking of bewoning in het gebied. De laag is daarom bodemkundig aangeduid als menglaag/ploeglaag (Apb-horizont, oude akkerlaag). De laag is circa 25-55 cm dik en de top ervan ligt op 50-70 cm -Mv (8,2-8,5 m +NAP).
- Boven op het zand bevindt zich hoofdzakelijk een humeus pakket zand, dat een dikte kent van circa 50 cm. Deze laag is geïnterpreteerd als een oud bouwlanddek dat is ontstaan als gevolg van de bemesting van het terrein toen het ooit als akker in gebruik is geweest. Aanwijzingen voor diepreikende verstoringen in het plangebied zijn er niet. Alleen in boring 1 kenmerkt de bovengrond zich door een wat brokkelig uiterlijk en de aanwezigheid van wortelresten. Mogelijk heeft hier in het verleden een boom gestaan.
- Het grondwater is op een diepte van 130-150 cm -Mv aangetroffen.

Archeologische indicatoren

In boringen 2 en 3 zijn in de top van de rivierduinafzettingen archeologische indicatoren aangetroffen. In boring 2 betreffen het twee fragmenten handgevormd zacht, zwart aardewerk, dat mogelijk te dateren is in de Bronstijd-IJzertijd. Ook is in deze boring een fragment houtskool en een verbrand stuk steen gevonden. In boring 3 is eveneens een fragment handgevormd aardewerk gevonden, ditmaal oranje van kleur. De meeste fragmenten zijn erg verweerd. Een overzicht van het aangetroffen materiaal is weergegeven in tabel 2.

Tabel 2: vondsten uit de boringen, verzameld.

Projectnaam		Overasselt, Hoogstraat 17					
Projectcode		20120021					
Beschrijver:		T. Nales					
Boring	Diepte	Materiaal	Baksel	Aantal	Afmeting	Datering	Opmerkingen
2	70	aardewerk	zwart	2	0,5x0,5	NEO-IJZ	zacht, verweerd
3	70	aardewerk	zacht	1	0,5x0,5	NEO-IJZ	oxiderend

Archeologische interpretatie

Op basis van het veldonderzoek is voor het zuidelijk deel van het plangebied een hoge archeologische verwachting vastgesteld. Deze conclusie is gebaseerd op de aanwezigheid van een intacte top van het rivierduinzand. In de top van het rivierduinzand bevindt zich een oude akkerlaag, waarop een oud bouwlanddek is aangelegd. In de oude akkerlaag en de top van het rivierduin zijn archeologische indicatoren aangetroffen in de vorm van aardewerkresten (Bronstijd-IJzertijd), houtskool en verbrand steen. De fragmenten aardewerk zijn verweerd, hetgeen mogelijk het gevolg is van verploeging. Vanwege de intactheid van de akkerlaag en de top van het rivierduinzand is het niet uitgesloten dat er toch nog grondsporen aanwezig zijn als onderdeel van een vindplaats. Dit is immers ook het geval gebleken tijdens het archeologisch onderzoek ten oosten van het plangebied (Gazenbeek, 2005). Daar werd een kuil met Bronstijd-aardewerk gevonden. Het is niet uitgesloten dat in het plangebied ook grondsporen uit die tijd aanwezig zijn, die deel uit maken van een groter nederzettingsterrein. Ook de aanwezigheid van andere perioden zijn niet uit te sluiten.

Wat betreft het noordelijk deel van het plangebied is de verwachting naar beneden (laag) bij te stellen. Gezien de dichtheid en relatief jonge datering (1959) van de bebouwing en de relatief ondiepe ligging van het archeologisch relevante niveau (50-70 cm -Mv) in het plangebied is de kans zeer groot dat de top van het rivierduinzand onder de bebouwing verstoord is geraakt.

11. Beantwoording onderzoeksvragen

- **Hoe heeft het plangebied oorspronkelijk in het natuurlijk landschap gelegen?**

Het plangebied heeft oorspronkelijk op de top van een rivierduin gelegen.

- **Wat is de bodemopbouw, zijn er binnen de bodemopbouw archeologisch relevante bodemniveaus te onderscheiden en hoe diep liggen deze?**

In de ondergrond is in het plangebied sprake van een archeologisch relevant niveau in de top van het rivierduinzand vanaf 75-125 cm -Mv (7,9-8,5 m +NAP). De oorspronkelijke top van het duin is echter wel verploegd, maar grondsporen kunnen nog wel aangetroffen worden. Vondsten bevinden zich in de oude akkerlaag, die in de top van de rivierduinafzettingen te herkennen is.

- **In hoeverre zijn de archeologisch relevante bodemniveaus nog intact (verstoring, erosie, afdekkend substraat)?**

De top van het archeologisch relevante niveau is waarschijnlijk verploegd door vroegere ploegwerkzaamheden, getuige de aanwezigheid van een oude akkerlaag. De oorspronkelijke C-horizont is echter nog wel intact, hetgeen betekent dat grondsporen nog wel aanwezig kunnen zijn. Dit vermoeden wordt versterkt door de vondst van enkele fragmenten aardewerk in boringen 2 en 3. Op de oude akkerlaag ligt een oud bouwlanddek: beide kunnen in de Late Middeleeuwen dateren. In het noordelijk deel van het plangebied, onder de bebouwing, is naar verwachting het archeologisch relevante niveau niet meer intact gebleven.

- **Wat is de archeologische verwachting van het plangebied en in hoeverre is deze te differentiëren in laag, middelhoog en hoog?**

Het zuidelijk deel van het plangebied heeft een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit de periode Mesolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen. Deze verwachting is gebaseerd op het aantreffen van een grotendeels intacte bodemopbouw vanaf een diepte van 50 cm -Mv. In de boringen zijn archeologische indicatoren aangetroffen die kunnen wijzen op de aanwezigheid van een vindplaats uit de Bronstijd of IJzertijd. Het noordelijk deel heeft een lage archeologische verwachting. Gezien de dichtheid en relatief jonge datering (1959) van de bebouwing en de relatief ondiepe ligging van het archeologisch relevante niveau (50 cm -Mv) in het plangebied is de kans zeer groot dat de top van het rivierduinzand onder de bebouwing verstoord is geraakt.

12. Conclusie en Advies

Conclusie

- Op basis van het bureauonderzoek is vastgesteld dat het plangebied op een rivierduin ligt. Deze rivierduinen vormen over het algemeen relatief hoge en droge plekken, die reeds lang geschikt kunnen zijn geweest voor bewoning. Volgens Berendsen en Stouthamer (2001) dateert het duincomplex uit het Jonge Dryas, hetgeen betekent dat het in de laatste koude fase van het Pleistoceen is opgewaaid (vanaf circa 13000 jaar geleden). Sindsdien is het plangebied voor bewoning geschikt geweest, waarmee er in principe een hoge archeologische verwachting geldt op resten vanaf het Mesolithicum tot aan de Vroege Middeleeuwen. Vanaf de Late Middeleeuwen is het oude oppervlak van het rivierduin begraven geraakt als gevolg van de bemesting van oude bouwlanden, die rondom het toenmalige Overasselt zijn aangelegd. Deze bemesting vond plaats middels bemesting van plaggen en potstalmest; hierdoor kon het maaiveld geleidelijk verhogen en raakte eventueel oude resten in de top van de rivierduinafzettingen bedekt. Hoe dik dit humeuze dek is, is niet bekend, maar als het dik genoeg is geweest, zou het eventuele resten uit de periode Mesolithicum-Vroege Middeleeuwen kunnen beschermd van latere bodemverstoringen.
- De verwachting op resten uit de Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd is laag. In de Late Middeleeuwen heeft het plangebied net buiten de historische kern van Overasselt gelegen. Bewoning zou in die tijd rondom de Valkstraat moeten liggen. Wel zijn resten van landgebruik te verwachten, in de vorm van akkerlagen toen het oude bouwland is aangelegd. Ook is het plangebied op historisch-topografisch kaartmateriaal in ieder geval sinds het begin van de 19e eeuw niet bebouwd geweest. De verwachting is dat dit eveneens het geval gaat zijn tot in de 16e eeuw: het plangebied bevindt zich immers niet binnen of nabij een historische bewoningskern. De verwachting op nederzettingenresten uit de Nieuwe tijd is zodoende laag.
- Op basis van het veldonderzoek is voor het zuidelijk deel van het plangebied een hoge archeologische verwachting vastgesteld. Deze conclusie is gebaseerd op de aanwezigheid van een intacte top van het rivierduinzand. In de top van het rivierduinzand bevindt zich een oude akkerlaag, waarop een oud bouwlanddek is aangelegd. In de oude akkerlaag en de top van het rivierduin zijn archeologische indicatoren aangetroffen in de vorm van aardewerkresten (Bronstijd-IJzertijd), houtskool en verbrand steen. De fragmenten aardewerk zijn verweerd, hetgeen mogelijk het gevolg is van verploeging. Vanwege de intactheid van de akkerlaag en de top van het rivierduinzand is het niet uitgesloten dat er toch nog grondsporen aanwezig zijn als onderdeel van een vindplaats. Dit is immers ook het geval gebleken tijdens het archeologisch onderzoek ten oosten van het plangebied (Gazenbeek, 2005). Daar werd een kuil met Bronstijd-aardewerk gevonden. Het is niet uitgesloten dat in het plangebied ook grondsporen uit die tijd aanwezig zijn, die deel uit maken van een groter nederzettingsterrein. Ook de aanwezigheid van archeologische resten uit andere perioden is niet uit te sluiten.
- Wat betreft het noordelijk deel van het plangebied is de verwachting naar beneden (laag) bij te stellen. Gezien de dichtheid en relatief jonge datering (1959) van de bebouwing en de relatief ondiepe ligging van het archeologisch relevante niveau (50-70 cm -Mv) in het plangebied is de kans zeer groot dat de top van het rivierduinzand onder de bebouwing verstoord is geraakt.

Advies

In het plangebied bestaat het voornemen delen van de bebouwing in het noorden van het plangebied te slopen en te renoveren tot een appartementencomplex. Ook in het zuiden zal op een onbebouwd deel van het plangebied een appartementencomplex worden aangelegd. Verdere ingrepen zijn op het terrein naar verwachting niet voorzien. Op grond van de resultaten van het onderzoek is voor het zuidelijk deel van het plangebied een hoge archeologische verwachting vastgesteld. Op het moment

dat het appartementencomplex in het zuiden gerealiseerd zal worden is de verwachting dat eventuele resten daar verstoord zullen raken, aangezien deze resten reeds op 50 cm -Mv kunnen worden aangetroffen. Daarom verdient het de aanbeveling op het toekomstig bouwvlak van het appartementencomplex een vervolgonderzoek uit te voeren (100 m²). Dit kan het beste plaatsvinden door het uitvoeren van een proefsleuvenonderzoek met een doorstartmogelijkheid tot een opgraving. Deze kan vlak voor de bouw van het complex worden uitgevoerd. Hiervoor is op voorhand een door de gemeente beoordeeld en goedgekeurd Programma van Eisen (PVE) nodig, waarin de uitvoering en wijze van documentatie van het onderzoek staat vastgelegd.

In het kader van de herontwikkeling van de rest van het terrein worden geen aanvullende maatregelen voorgesteld. De sloop en verbouwing tot appartementencomplexen in het noorden van het plangebied vindt plaats in een gebied waarin de bodem reeds verstoord is. Wel adviseren wij om de opdrachtgever en de uitvoerder van de werkzaamheden er op te wijzen dat eventuele waardevolle archeologische toevalsvondsten die aan het licht komen tijdens de werkzaamheden, wettelijk gezien direct gemeld moet worden bij de bevoegde overheid (in deze de gemeente Heumen; Erfgoedwet 2016 artikel 5.10).

Het bovenstaande is een advies. Op basis van de resultaten van het onderzoek neemt het bevoegd gezag (de gemeente Heumen) een besluit over de eventuele omgang met archeologische waarden binnen het plangebied.

13. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- Archeologisch Informatie Systeem III (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2016.
- Archeologische beleids- en verwachtingskaart van de gemeente Moerdijk
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- archis.cultureelerfgoed.nl
- www.kadastralekaart.com
- www.archieven.nl
- www.pdok.nl
- www.ahn.nl
- Bodemkaart van Nederland 1:50.000 (Stiboka)
- Geomorfologische kaart van Nederland
- www.bodemloket.nl
- bagviewer.kadaster.nl
- www.kadaster.nl
- www.dinoloket.nl
- landschapinnederland.nl/bronnen-en-kaarten/archeologische-landschappenkaart
- beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- www.topotijdreis.nl
- library.wur.nl/WebQuery/geoportal/raf
- www.ikme.nl
- www.tracesofwar.com
- www.euroradar.nl/explosieven-opsporing/ruimingskaart/

Afbeeldingenlijst

Figuur 1: Ligging van het plangebied (met rode lijnen aangegeven).	10
Figuur 2: Tekening van het plangebied (bron: Buro SRO).	11
Figuur 3: Uitsnede van de kadastrale Minuut uit 1811-1832. Het plangebied is weergegeven met rode lijnen (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).	18
Figuur 4: Uitsnede van een topografische kaart uit 1880. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).	18
Figuur 5: Uitsnede van een topografische kaart uit 1900. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).	19
Figuur 6: Uitsnede van een topografische kaart uit 1925. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).	19
Figuur 7: Uitsnede van een topografische kaart uit 1950. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).	20
Figuur 8: Uitsnede van een topografische kaart uit 1975. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).	20
Figuur 9: Uitsnede van een topografische kaart uit 1995. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).	21
Figuur 10: Luchtfoto uit 2018 (bron: www.pdok.nl).	21
Figuur 11: Foto's van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek (10-02-2021).	25

Literatuur:

Bakker, H., de, en J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus*, Wageningen.

Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland*, Assen.

Broeke, ten, E.M., 2012. *Archeologisch bureauonderzoek en gecombineerd verkennend en karterend booronderzoek Plangebied "Lijsterstraat" te Overasselt in de gemeente Heumen*. Econsultancy-rapport 10123816.

Cohen, K.M., E. Stouthamer, H.J. Pierik, en A.H. Geurts, 2012. *Digitaal Basisbestand Paleogeografie van de Rijn-Maas Delta*. Utrecht.

Gazenbeek A.E., 2005, archeologische begeleiding bestemmingsplan Hoogstraat, Overasselt, gemeente Heumen. SOB Research 1147-0305.

Keunen, L.J., S. van der Veen MA en N.W. Willemse, 2013. Een verscheidenheid aan landschappen tussen Maas en Nederrijksvald, Actualisatie archeologische waarden- en verwachtingskaart en cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Heumen. RAAP-rapport 2739.

Kremer, H., 2008. Inventariserend Veldonderzoek door middel van boringen, Plangebied Hoogstraat te Overasselt. Synthesgra- rapport P0502812.

Melman, J., 2021.. *Plan van Aanpak Overasselt, Hoogstraat 17*. Transect.

Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhof, en T.E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Houten.

Ras, J., 2001. *Aanvullende Archeologische Inventarisatie Bestemmingsplan Hoogstraat*. Stichting SOB Research.

Schulte, A.G., 1986. *Monumenten van geschiedenis en kunst: Het Land van Maas en Waal*. Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist

Stouthamer, E., K.M. Cohen en W.Z. Hoek. *De vorming van het Land*. Utrecht: Perspectief Uitgevers, 2015.

Terluin, A., 2019. Geotechnisch funderingsadvies t.b.v.: Nieuwbouw woning aan de Valkstraat 3 te Overasselt. Koops & Romeijn Grondmechanica.

Vos, P.C., 2015. Compilation of the Holocene paleogeographical maps of the Netherlands, in P.C. Vos (ed.), *The origin of the Dutch coastal landscape*, Groningen, 50-81.

Vos, P.C./S. de Vries, 2015. *2e generatie paleogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0)*. sd, www.archeologieinnederland.nl (11-30-2015).

Verwachtingskaart

Overasselt, Hoogstraat 17

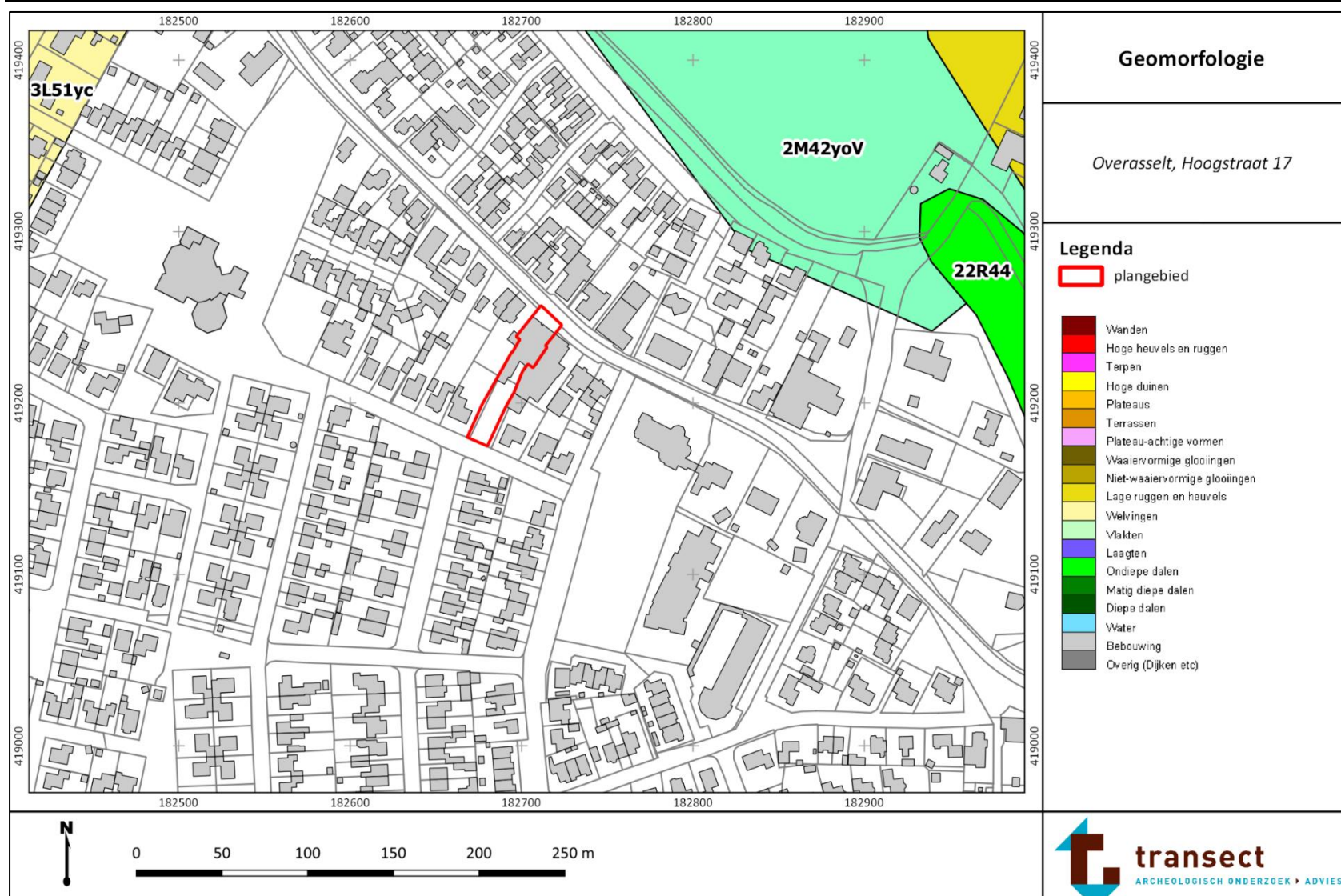
Legenda

- plangebied
- archeologisch en bouwhistorisch kansrijke locaties; historische bewoningsskern, kasteelruïne, verdedigingswerk, begraafplaats
- hoge verwachting, waarschijnlijk goede conservering
- hoge verwachting, mogelijk goede conservering
- middelmatige verwachting
- lage verwachting
- water(parti)
- onbekende verwachting

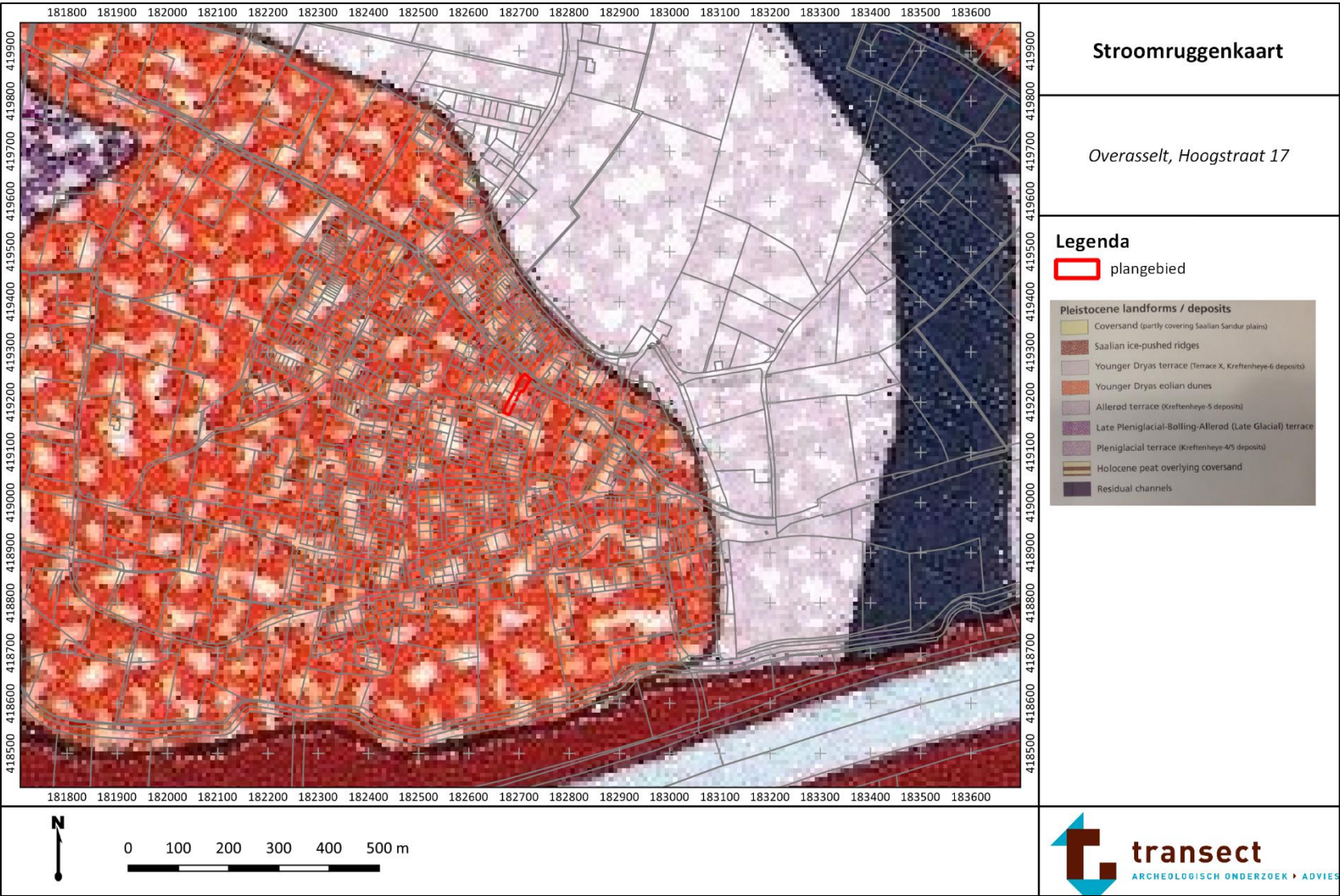
0 50 100 150 200 250 m

transect
ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK > ADVIES

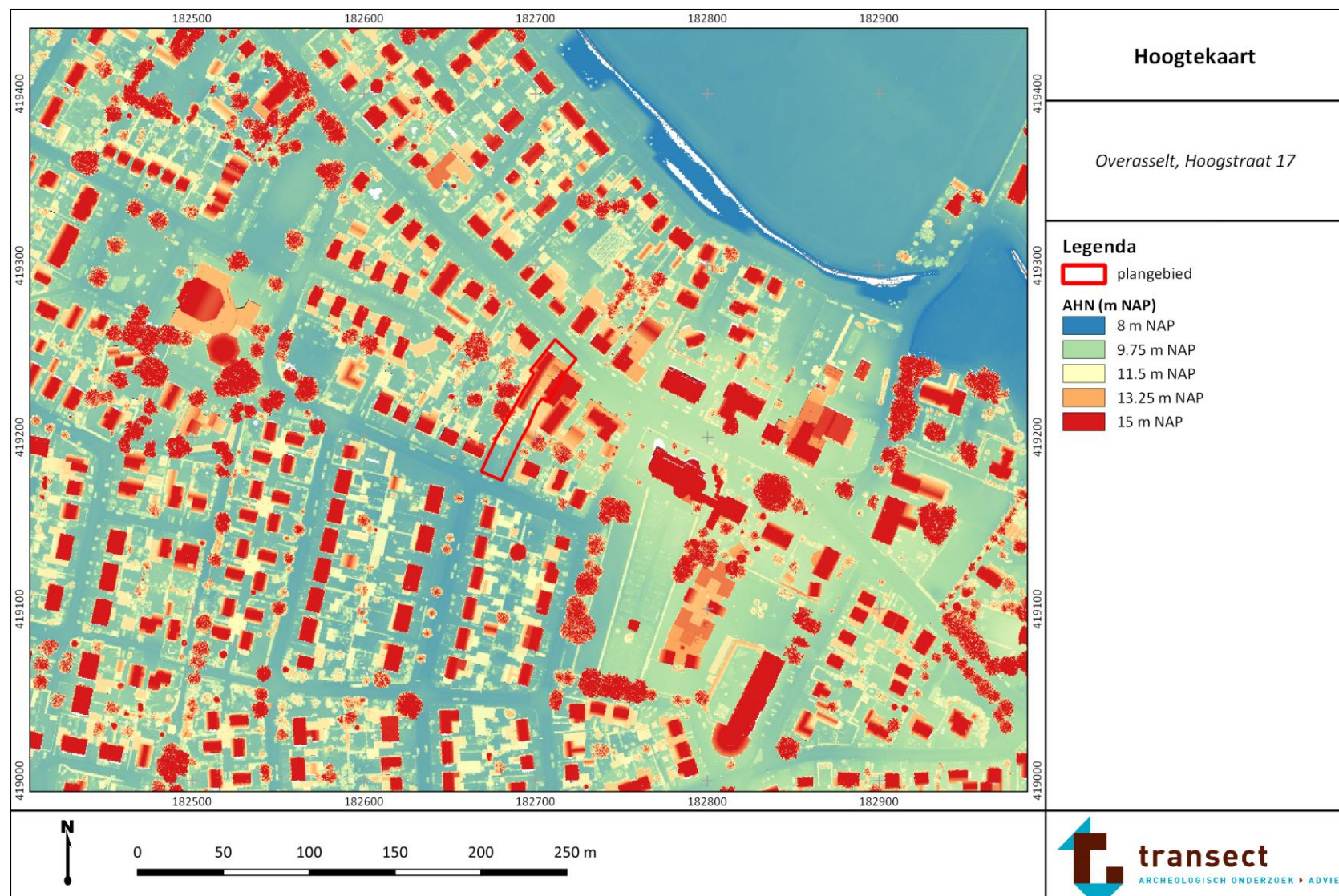
Bijlage 2: Geomorfologische kaart

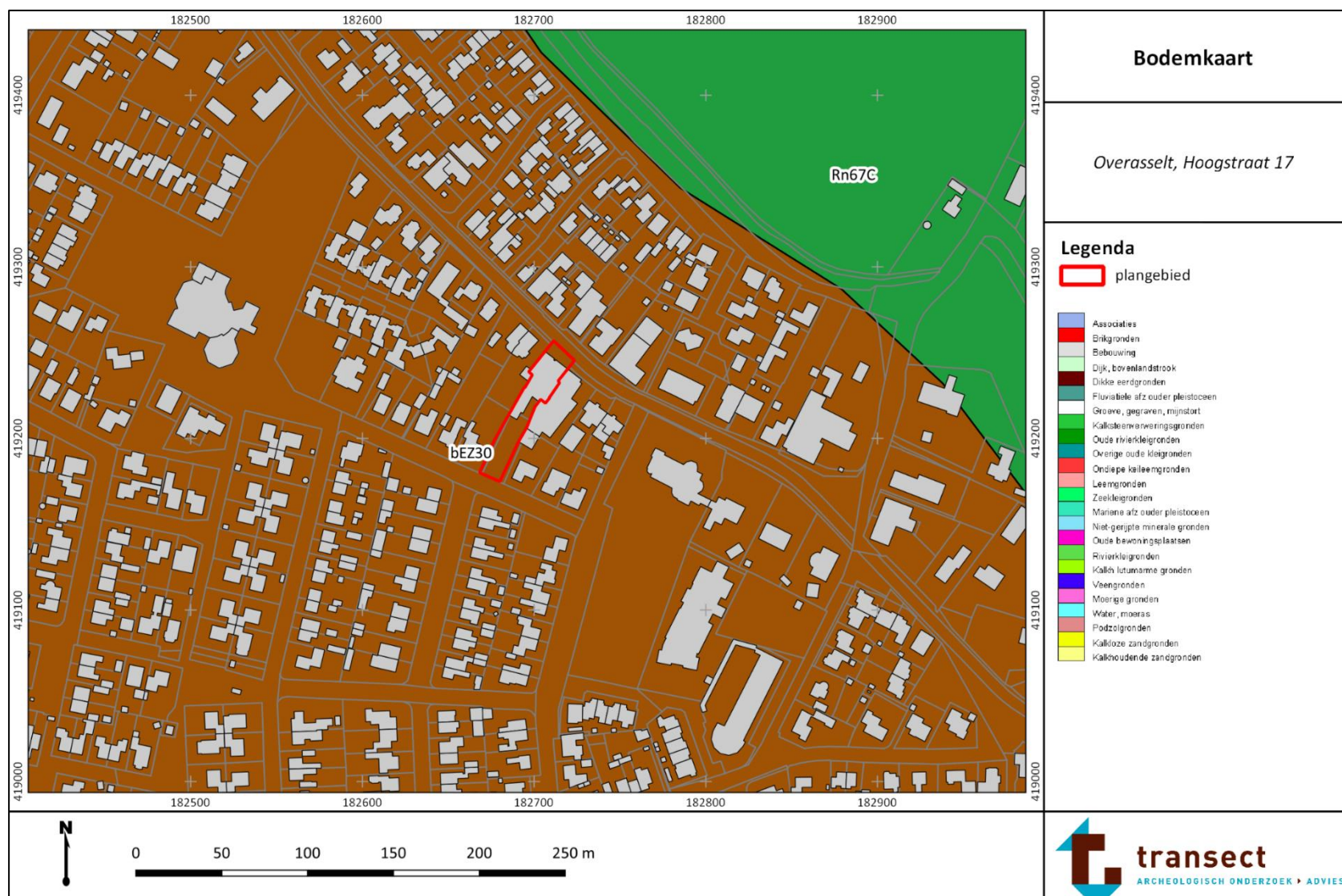
Bijlage 3: Stroomruggenkaart van Berendsen en Stouthamer (2001)

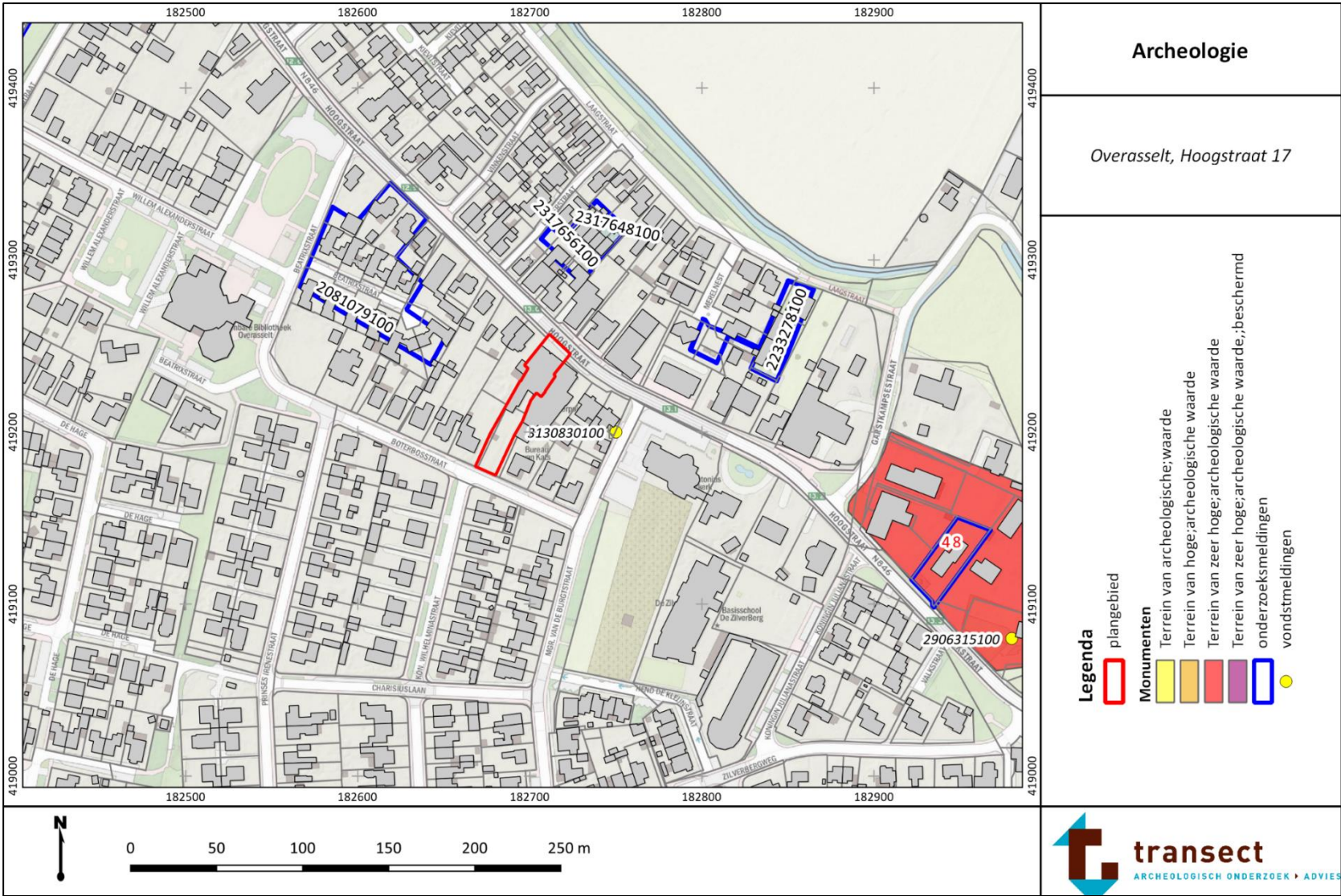
Bijlage 4: Hoogtekaart

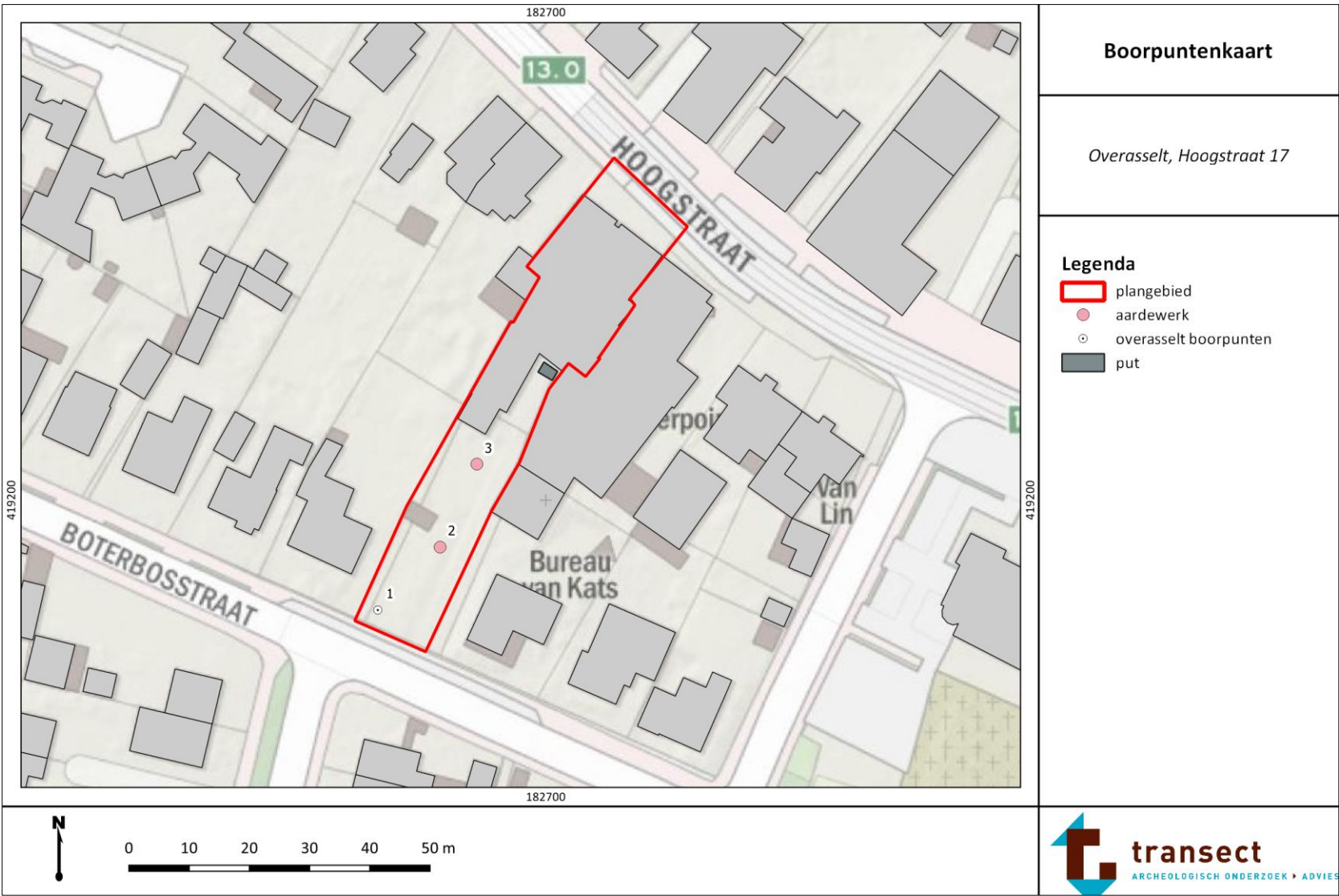
Bijlage 5: Bodemkaart

Bijlage 6: Archeologische waardenkaart

Bijlage 7: Boorpuntenkaart

Bijlage 8: Foto's van de boringen

Hieronder volgen opnames van enkele boringen. De boorkernen op onderstaande foto's zijn van links naar rechts uitgelegd, waarbij de onderkanten van de boringen naar boven wijzen (per 50 cm).

Boring 1

Boring 2

boring: 20D21-1

beschrijver: TN, datum: 10-2-2021, X: 182.672,07, Y: 419.181,76, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 46A, hoogte: 8,93, precisie hoogte: 1 m, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Heumen, plaatsnaam: Overasselt, opdrachtgever: Buro SRO, uitvoerder: Transect b.v.

boring: 20D21-2

beschrijver: TN, datum: 10-2-2021, X: 182.682,32, Y: 419.192,21, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 46A, hoogte: 9,13, precisie hoogte: 1 m, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Heumen, plaatsnaam: Overasselt, opdrachtgever: Buro SRO, uitvoerder: Transect b.v.

boring: 20D21-3

beschrijver: TN, datum: 10-2-2021, X: 182.688,43, Y: 419.205,90, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 46A, hoogte: 9,30, precisie hoogte: 1 m, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Heumen, plaatsnaam: Overasselt, opdrachtgever: Buro SRO, uitvoerder: Transect b.v.

